

6- Bir insanı yaratan Hâlık'ın, âlemi müştemilatıyla beraber yaratmasında bir bu'd, bir garabet yoktur.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Bir insanı yaratan Hâlık'ın, âlemi müştemilatıyla beraber yaratmasında bir bu'd, bir garabet yoktur. Zira bir insanın yaratılışı, içerisinde bulunan eşyanın yaratılmasından ibaret olduğu gibi âlemin de yaratılışı müştemilatının yaratılışından ibarettir. Ve keza insan, âleme bir enmuzec ve küçük bir fihristedir. Çünkü kavunun hâlıkı, çekirdeğinin hâlıkından başkası olması mümtenidir.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Bir insanı yaratan Hâlık'ın, âlemi müştemilatıyla beraber yaratmasında bir bu'd, bir garabet yoktur.

Buradaki “bu'd”, akıldan uzaklık; “garabet” ise tuhaflık ve imkânsızlık hissidir. Yani bir insanı gerçekten yaratan kudretin, bütün âlemi yaratması akıldan uzak görülemez. Çünkü insan basit, tek parçalı ve sıradan bir varlık değildir. İnsanın yaratılışında, kâinatta işleyen kanunların ve unsurların hemen tamamı birlikte çalışmaktadır.

İnsanın bedeninde milyarlarca hücre, damarlar, sinirler, kemikler, kaslar, hormonlar, enzimler ve bağışıklık sistemi vardır. Gözü ışıkla, kulağı havadaki titreşimlerle, akciğeri atmosferle, midesi yeryüzündeki gıdalarla, dili tatlarla, akli bütün varlıklarla irtibatlıdır. Bir insanı yaratmak, yalnızca bir beden meydana getirmek değil; o bedeni güneşle, havayla, suyla, toprakla ve bütün hayat şartlarıyla uyumlu olarak yaratmaktır.

Gözü yaratan, ışığı da bilmelidir. Çünkü ışık olmasaydı gözün hiçbir anlamı kalmazdı. Kulağı yaratan, sesi ve havanın titreşim kanunlarını da bilmelidir. Akciğeri yaratan, atmosferi de düzenlemelidir. Mideyi yaratan; buğdayı, eti, meyveyi, sebzeyi ve bunların sindirilme kanunlarını da bilmelidir. Demek ki insanı yaratan, insandan ayrı düşünülen âlemi de bilmekte, idare etmekte ve yaratmaktadır.

İnsan, Âlemden Bağımsız Yaratılamaz

Bir insanı yaratıp da onun muhtaç olduğu dünyayı yaratmamak, bir lambayı yapıp elektriği yaratmamak gibidir. Lambanın yapısı elektriğe göre düzenlenmişse, lambayı yapanın

elektriğin özelliklerini de bilmesi gerekir.

İnsanın gözü güneşe göre, ciğerleri havaya göre, kanı suya göre, bedeni yeryüzünün çekimine göre hazırlanmıştır. İnsan ile âlem arasında tesadüfle açıklanamayacak derecede kapsamlı bir uygunluk vardır. Bu sebeple insanın yaratıcısını âlemin yaratıcısından ayırmak mümkün değildir. Çünkü insan, bütün âlemle beraber düşünülerek yaratılmıştır.

Bir bebeğin bedenini yaratan kudret, onun annesinin göğsünde tam ihtiyacına uygun sütü de hazırlamaktadır. Bebeğin midesini ayrı bir yaratıcı, anne sütünü başka bir yaratıcı yapmış olsaydı; sütün içeriğiyle bebeğin ihtiyacı arasındaki kusursuz uyum nasıl sağlanacaktı? Demek bebeği yaratan ile sütü yaratan aynıdır. Aynı şekilde insanı yaratan ile güneşi, havayı, suyu ve yeryüzünü yaratan da aynıdır.

“Zira bir insanın yaratılışı, içerisinde bulunan eşyanın yaratılmasından ibaret olduğu gibi...”

Bir bina yapmak, o binanın odalarını, duvarlarını, kapılarını, pencerelerini ve tesisatını yapmak demektir. Bunlar yaratıldıktan ve yerli yerine konulduktan sonra bina ortaya çıkar. İnsan da böyledir. İnsanın yaratılması; hücrelerinin, organlarının, sistemlerinin, duygularının ve kabiliyetlerinin yaratılıp hikmetle bir araya getirilmesidir.

Fakat insanın yaratılışı, binadan çok daha harikadır. Binanın taşları cansızdır ve birbirini tanımaz. İnsan bedenindeki hücreler ise birbirinden haberdarmış gibi çalışır. Kalp bütün bedene kan gönderir, böbrek kanı temizler, akciğer kana oksijen verir, beyin organları yönetir, bağışıklık sistemi düşman hücreleri ayırt eder. Her organ hem kendi vazifesini yapar hem de bütün bedenin düzenine uyar.

Mesela kalbin yalnızca güçlü çalışması yeterli değildir; doğru hızda çalışması gerekir. Kanın yalnızca akması yeterli değildir; uygun basınçta ve doğru damarlarda dolaşması gerekir. Hormonların yalnızca üretilmesi yetmez; doğru zamanda ve doğru miktarda salgılanması gerekir. Demek insanı yaratmak, birbirine bağlı binlerce sistemi tek bir maksat etrafında birlikte yaratmak ve idare etmektir.

“...âlemin de yaratılışı müştemilatının yaratılışından ibarettir.”

Âlem denildiğinde, kâinatın içindeki bütün yıldızlar, gezegenler, canlılar, elementler ve sistemler anlaşılır. Âlemi yaratmak da bunların her birini yaratmak, düzenlemek ve birbirleriyle irtibatlandırmak demektir.

Bir orman, ağaçlardan ayrı bir varlık değildir. Ağaçlar, toprak, su, canlılar ve bunların arasındaki düzen yaratıldığında orman meydana gelir. Bir şehir, binalarından, yollarından, insanların ve sistemlerinden ayrı değildir. Şehrin bütün parçaları kurulunca şehir ortaya çıkar. Aynı şekilde kâinatın yıldızları, gezegenleri, elementleri ve canlıları yaratılınca âlem yaratılmış olur.

Bir insanın organlarını yaratıp bir araya getiren kudret için, âlemin unsurlarını yaratıp bir araya getirmek başka türden bir iş değildir. Her ikisinde de yapılan şey; parçaları yaratmak, ölçülerini belirlemek, vazifelerini tayin etmek ve aralarında uyum kurmaktır.

Elbette insan açısından bir evi yapmakla bir şehri yapmak arasında büyük fark vardır. Çünkü insanın gücü sınırlıdır; malzemeye, zamana, işçiye ve enerjiye muhtaçtır. Fakat Allah'ın kudreti sonsuzdur, bölünmez, yorulmaz ve malzemeye muhtaç değildir. Sonsuz kudret karşısında bir hücreyi yaratmakla milyarlarca yıldızı yaratmak arasında güçlük farkı bulunmaz.

“Ve keza insan, âleme bir enmuzec ve küçük bir fihristedir.”

“Enmuzec”, numune; “fihriste” ise büyük bir eserin içinde bulunanları kısaca gösteren özet demektir. İnsan, kâinatın küçültülmüş bir numunesi gibidir. Kâinatta bulunan birçok unsurun ve kanunun küçük ölçekte insanda da bir karşılığı vardır.

Yeryüzünde toprak bulunduğu gibi insanda da topraktan gelen elementler vardır. Âlemde nehirler bulunduğu gibi insanın bedeninde damarlar vardır. Yeryüzünde iletişim ağları bulunduğu gibi insanın bedeninde sinir sistemi vardır. Âlemde koruyucu tabakalar bulunduğu gibi insanda deri ve bağışıklık sistemi vardır. Dünyada sürekli işleyen fabrikalar bulunduğu gibi hücrelerin içinde devamlı üretim yapan organeller vardır.

Kâinatta güneş birçok varlığa ışık gönderir; insan bedeninde kalp bütün organlara kan gönderir. Yeryüzünde sular dolaşır, buharlaşır ve yağmur olarak geri döner; insan bedeninde de su ve kan sürekli dolaşır, süzülür ve dengelenir. Kâinatta büyük bir düzen bulunduğu gibi insanın içinde de baş döndürücü bir düzen vardır.

Ancak bu benzetmeler, insanın âlemin aynısı olduğunu göstermez. İnsan, âlemdeki hakikatlerin küçük bir numunesidir. Büyük bir kitabın fihristi kitabın tamamı değildir; fakat kitabın hangi konuları içerdiğini gösterir. İnsan da kendi yaratılışına bakarak bütün kâinatı yaratan Allah'ın ilmini, kudretini, hikmetini ve rahmetini anlayabilir.

İnsanı Yaratan, Kâinatın Kanunlarına Hâkim Olmalıdır

İnsan âlemin küçük bir fihristiyse, insanı yaratan kudret bütün âlemi bilmelidir. Çünkü insanın içinde çalışan sistemler, kâinattaki genel kanunlarla bağlantılıdır.

İnsanın vücudundaki demir, yıldızlarda oluşan elementlerle aynı yaratılış kanununa tâbidir. Kemiklerdeki kalsiyum yeryüzündeki kalsiyumdan farklı bir madde değildir. İnsan suya muhtaçtır; bedenindeki hayat, yeryüzündeki su döngüsüne bağlıdır. İnsan oksijenle yaşar; oksijenin üretilmesi bitkilere, bitkiler güneşe, güneş ise bütün astronomik düzene bağlıdır.

Bir insanın nefes alabilmesi için atmosfer, bitkiler, güneş, su ve toprak beraber çalışmaktadır. Öyleyse yalnızca bir nefesi yaratmak bile bütün âleme hükmetmeyi gerektirir. İnsanı yaratan, onun nefesini hazırlayan bütün sebepleri de idare etmelidir.

“Çünkü kavunun Hâlık'ı, çekirdeğinin Hâlık'ından başkası olması mümtenedir.”

“Mümteni”, olması imkânsız demektir. Kavun ile çekirdeği birbirinden bağımsız iki varlık değildir. Çekirdek kavunun içinden çıkar; toprağa atıldığında yeniden kavun veren bir bitkiye dönüşür. Kavunun bütün özellikleriyle çekirdeğin içindeki yaratılış programı tam bir uyum içindedir.

Kavunu başka, çekirdeğini başka bir yaratıcı yaratmış olsaydı, çekirdeğin içindeki programın kavunun şekliyle, tadıyla, kokusuyla, rengiyle ve üreme sistemiyle tam uyuşması nasıl mümkün olacaktı? Çekirdek, kendisinden çıkacak kavunun adeta küçücük bir planını taşımaktadır. Meyve çekirdeğe, çekirdek bitkiye, bitki toprağa, toprak suya, su buluta, bulut güneşe bağlıdır. Bu zincirin bütün halkaları tek bir düzen içinde çalışmaktadır.

Bir fabrikanın ürettiği cihaz ile o cihazın yazılımı tam uyumluysa, cihazı yapanlarla yazılımı hazırlayanların birbirinden tamamen habersiz olduğu düşünülemez. Kavun âdeta cihaz, çekirdek de onun neslini devam ettiren program gibidir. İkisinin üzerindeki aynı mühür, aynı ilmi ve aynı iradeyi gösterir.

Çekirdeğin Yaratılması, Ağacın Bilinmesini Gerektirir

Bir çekirdek yaratılırken yalnızca o andaki küçücük cismi yaratılmamaktadır. Onun ileride nasıl çatlayacağı, hangi kökü çıkaracağı, ne kadar büyüyeceği, hangi yaprağı vereceği, ne zaman çiçek açacağı ve nasıl meyve oluşturacağı da belirlenmektedir.

Elma çekirdeği hiçbir zaman armut ağacına dönüşmez. İncir çekirdeği üzüm vermez. Her çekirdek, ait olduğu ağacın özelliklerini şaşırmadan taşır. Bu durum, çekirdeği yaratanın ağacı da bildiğini; ağacı yaratanın meyveyi de bildiğini; meyveyi yaratanın yeniden çekirdeği de yarattığını gösterir.

Bir harfin yazarı başka, kelimenin yazarı başka, cümlelerin yazarı başka olamaz. Çünkü harf kelimeye, kelime cümleye, cümle de bütün metnin anlamına göre yazılmıştır. Kavun çekirdeği bir harf gibiyse, kavun bir kelime; kavun tarlası ise bir cümle gibidir. Hepsinde aynı

maksat, aynı düzen ve aynı imza görünmektedir.

Parça ile Bütün Aynı Sanatkârı Gösterir

Bir saatin tek bir dişlisini yapan sanatkârın, o dişlinin bütün saat içindeki yerini bilmesi gerekir. Dişlinin büyüklüğü, diş sayısı ve dönüş hızı diğer parçalarla uyumlu değilse saat çalışmaz. “Bu dişliyi birisi yaptı, saatin geri kalanını başka biri yaptı.” denildiğinde, aralarındaki kusursuz uyumun açıklanması gerekir.

İnsan da âlemin içinde çalışan son derece hassas bir parça gibidir. Fakat bu parça, bütün kâinata göre ayarlanmıştır. Gözü ışığa, kulağı sese, ciğeri havaya, midesi gıdaya, bedeni yeryüzüne uygundur. Bu derece kapsamlı uygunluk, insanı yaratan ile âlemi yaratanın aynı olduğunu gösterir.

Bir kitabın tek bir sayfasında, kitabın tamamındaki dil, üslup ve düşünce görülüyorsa, o sayfanın başka bir yazara ait olduğu söylenemez. İnsan da kâinat kitabının canlı bir sayfasıdır. İnsanda görülen ilim, hikmet, ölçü ve sanat; gökyüzünde, yeryüzünde ve bütün canlılarda da görülmektedir. Üslup bir, mühür bir, sanat bir olduğuna göre sanatkâr da birdir.

Tevhidin Neticesi

Metnin ana delili şudur: İnsan, âlemden kopuk ve bağımsız bir varlık değildir. İnsan, bütün kâinatla bağlantılı olarak yaratılmış küçük bir âlem gibidir. Onun bir gözünü yaratmak ışığı bilmeyi, bir akciğerini yaratmak atmosferi bilmeyi, bir midesini yaratmak yeryüzündeki rızıkları bilmeyi gerektirir.

Bu sebeple “İnsanı Allah yarattı; fakat kâinatın geri kalanı başka sebeplerle meydana geldi.” demek aklen mümkün değildir. Çünkü insan ile âlem birbirinin içine geçmiş, birbirine göre düzenlenmiş tek bir sistemdir. Birini yapanın diğerini bilmemesi, diğerine hükmetmemesi ve diğerini yaratmaması düşünülemez.

Kavunun üzerindeki sanat ile çekirdeğindeki program, insanın bedenindeki düzen ile kâinattaki düzen aynı hakikati ilan eder:

Çekirdeği kim yaratmışsa meyveyi de O yaratmıştır. İnsanı kim yaratmışsa insanın muhtaç olduğu âlemi de O yaratmıştır. Parçanın sahibi kimse bütünüün sahibi de O’dur. Çünkü eser birdir, düzen birdir, maksat birdir, mühür birdir; öyleyse Hâlık da birdir.